

İSTANBUL EMNİYET SANDIĞI

Tesisli: 1868

Vadeli, vadesiz tevdiat kabul eder.

Vadeli mevduat faizlerini aylık olarak verir.

1952 Yılında tasarruf sahiplerine ikramiye olarak (200.000) lira tahsis etmiştir.

İkramiye plânında (4) apartıman, (800) Altın ve (9.000) liralık tahsil ikramiyeleri vardır.

Emlâk, Esham ve tahvilât ve menkul mallar terhini mükabilinde müsait şartlarla ödünce para verir.

Teminat ve kefalet mektupları, havale ve tahsil senetleri muameleleri yapar.

İstanbul içi merkez ve subeleri :

Cağaloğlu, Eminönü, Beşiktaş, Pangaltı, Fatih, Kadıköy

İstanbul dışı subeleri :

Ankara, Bursa

T. C. Ziraat Bankası

VADELİ VADESİZ TASARRUF HESAPLARI İÇİN
BU YIL 650.000 LİRALIK BİR İKRAMIYE PLÂNI
HAZIRLANMIŞTIR. BU PLÂNDAN 10 ÇEKİLİŞTE

14 Ev

AYRICA,

10.000, 1.000 ve 500 LİRALIK İKRAMIYELER,
TRAKTÖR ve ZİRAAT ALETLERİ VARDIR

ÇEKİLİŞLERE İSTIRAK ŞARTLARINI BANKA ŞUBE VE
AJANSLARINDAN ÖĞRENMEKTE ACELE EDİNİZ.

180

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Mayıs 1952

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Jübileli Münasebetile Âşık Veysel Şatıroğlu	İhsan HİNÇER
Bardızlı Âşık Nihani	Behçet Kemal ÇAĞLAR
Çumra'nın Alan Köyünde Tinas Savurma	Veli VAROL
Tekerlemeler (II)	Yaşar Kemal GÖĞCELİ
Huzuri İstanbulda	Mehmet GOKALP
İftarlık	Afif EVREN
Dr. Wilhem Pessler'in Halkbilgisi Coğrafya Metodu ...	Sait GOKÇEÖĞLU
Son Eseri «Masmavi» Münasebetile Feyzi Halıcı	Halit BAYRI
Doğu Karadenizde Avcılık ve Av Âletleri (IV) ..	Necmettin GİRİTLİOĞLU
Kırım Atasözleri (IV)	Mustafa BERKE
Aynı Folklor Hâdiseleri: Âşık Veysel Jübileli -- Folklor Geçit Resmi	

Sayı : 34

Kuruş : 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

181

21057802

Başak Atasözlü 33-34

İSTANBUL EMNİYET SANDIĞI

Vadedi: 1800

Yıllık maaş miktarı 1800 TL'dir.

Vadedi maaş miktarı 1800 TL'dir.

1952 yılında tasarrüf emriyle tahsis edilmiş olan 1800 TL maaş miktarı

ikramiyeye planında 1800 TL maaş miktarı ve 1800 TL maaş

1800 TL maaş miktarı.

Emlak, Emlak ve tahsisat ve maaş miktarı tahsisat ve tahsisat

Teminat ve tahsisat miktarı tahsisat ve tahsisat miktarı tahsisat

İstanbul İktisadi ve Ticari Bilimler Enstitüsü

Çağaloğlu, Eminönü, Beşiktaş, Beşiktaş, Beşiktaş

İstanbul İktisadi ve Ticari Bilimler Enstitüsü

Ankara, Bursa

T. C.

Ziraat Bakanlığı

VADELİ VADESİZ TASARRUF HESAPLARI

BU YIL 1800 TL MAAŞ MİKTARINDA HAZIRLANMIŞTIR

HAZIRLANMIŞTIR BU PLANDA 1800 TL MAAŞ MİKTARINDA

1800

AYRICA

10.000, 1.000 ve 500 LİRALIK İKRAMİYELER

TRAKTÖR VE ZİRAAT ALGUTLARI

1800 TL MAAŞ MİKTARINDA HAZIRLANMIŞTIR

AVANSLARINDAN

TÜRK FOLK LOR ARAŞTIRMALARI

34

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Mayıs 1952

İÇİNDEKİLER :

- Jübileli Münasebetile Âşık Veysel Şatıroğlu İhsan HİNÇER
Bardızlı Âşık Nihani Behçet Kemal ÇAĞLAR
Çumra'nın Alan Köyünde Tinas Savurma Veli VAROL
Tekerlemeler (II) Yaşar Kemal GÖĞCELİ
Huzuri İstanbulda Mehmet GOKALP
İftarlık Afif EVREN
Dr. Wilhem Pessler'in Halkbilgisi Coğrafya Metodu ... Sait GOKÇEOĞLU
Son Eseri «Masmavi» Münasebetile Feyzi Halıcı Halit BAYRI
Doğu Karadenizde Avcılık ve Av Âletleri (IV) ... Necmettin GİRİTLİOĞLU
Kırım Atasözleri (IV) Mustafa BERKE
Aynı Folklor Hâdiseleri: Âşık Veysel Jübileli — Folklor Geçit Resmi

Sayı : 34

Kuruş : 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

FOLK TÜRK ARASTIRMALARI

KURULUŞU: AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

Sayı: 34

MAYIS 1952

YIL: 3; CİLT: 2

JÜBİLESİ MÜNASEBETİLE Aşık Veysel Şatıroğlu

«Türk Halkbilgisi Derneği» ile basın mensupları el ele vererek 13 Mayıs 1952 salı günü bir «Aşık Veysel Jübilesi» tertiplendi. İstanbul, gerçekte şairi ve halk adamı Veysel Şatıroğlu'nun, onun san'atını, onun duygusunu, onun düşüncesini ve saadetini kalbinde ve kafasında duydu.

Aşık Veysel Şatıroğlu, Ahmet Kutsi Tecerin 1931 yılında Sivas Marşı'nı yazdığı zaman başlatmış, o zamana kadar gizlediği meçhûl kalan sazşairliği cevheriyle birdenbire bütün memlekete seslenmeye başlamıştır.

O, belki fazla velût değildir. Fakat öyle kudretli bir sanatı vardır ki, her şiiri karşısında, bir bütün azametle bize ulaştırabilmektedir. Onun duygu ve düşüncelerini bütün memlekete seslenmeye başlamıştır. «Ne kadar derin, ne kadar kolay ve ne kadar bizden söyleyebiliyor» diyoruz.

Veysel'i, halk, bağrına basıyor; çünkü, onu anlıyor; kendisinin ve kendisinden olduğunu biliyor. Onu aydınlar, kalem şairleri bağrılarına basıyor. Zira, Veysel'in san'at ve şairliğini bütün genişliği ve derinliğiyle tadıyorlar.

Halk şiirimizin genç ve yeni san'atkâr ellerde halı halı, kilim kilim, oya oya işlenmeye başladığı bu sıralarda, Aşık Veysel'in getirdiği ruh ve örnekler de, teşvikçi ve san'at payı müstesna bir yer tutacaktır. Zira Karacaoğlan'ın lirizmi, Yunus'un derinliği ve zamanımızın san'at anlayışından keskin izler vardır.

«Türk Halkbilgisi Derneği» Adresi: Çemberlitaş, Atikalipaşa Medresesi, T. M. Birliği Binasında Hususi daire. P. Kutusu 835 İstanbul

Bardızlı Âşık Nihanî

Yazan: Behçet Kemal ÇAĞLAR

1941 senesinde, Sarıkamış asker hastahanesindeyiz. Hastabakıcı Murat Çavuş, izinli çıkacağı bir akşam üstü yatağının başucundan fıslıladı: «Bardızlı Nihanî derler, bir âşıkımız var, şuracıkta bir köylüsünün düğününü şenlendirmeğe geldi, yarın sabah köyüne dönmeden sana getireyim mi dersin?» Biraz sonra uğramasını söyledim, bir münasip zamanda Âşık'ın önüne bırakivermesi için şu manzum davetiyeyi hazırladım:

Gönlümüz coşuyor geliyor hızı
Ne çare âşına değiliz saza

Bir deri bir kemik, yaprak misali

Bir gün yel atacak bizi Bardız'a

Âşık Ömer denir bir namımız var

Karınca kararı kelâmımız var

Civarda sazını koşan şaire

Gönlüden kopma bir selâmımız var.

Ertesi sabah doktorla beraber odama gelen Murat Çavuş, muayene sırasında kulağıma eğildi: «Nihanî karşı camın altında. Tezkereni ezberledi. Konuşmak diler.» Doktora meseleyi açtım izin çıktı. Biraz sonra âşık odamdaydı. Toprağın ve göğün adamı. Çok kısa kesilmiş gene de alınına doğru sarkmış kırçıl saçları, iri başı, geniş şakakları, küçük çenesi, içerlek gözleri, tunç ve toprak rengi teni var. Kemerli burnunda bir hakim edası, koyu gözlerinde bir çocuk gülüşü ve ağzında tekellüme hazır bir eda. Hidayet ve san'at ateşinin, içine ışık koyabildiği bir toprak kap ki, nice porselenden ve kristalden daha asil duruyor. Hoş-beşden sonra sözü ilk şairliğe nasıl başladığına getirebildim:

Bardız nahiyesinin Göreşken köyünden Receb'in 1300 de bir oğlu dünyaya geliyor. Adını Mustafa koyuyorlar, Bugün soyadı Gedik'tir. Mustafa dağda taştan çobanlık edip tabiat koynunda yetişip erme günleri geçiriyor. Birgün Oğuz dağında orman içinde gezinirken ağaçlar arasında tek başına kalmış bir şehit mezarına rastlıyor. İçi burkuluyor. Korkuyor mu, coşuyor mu, kendi de farkında değil, hele iki rikât nafiile namazı kılarken da havfım gitsin, diyor. Tamamlaması kısmet olmuyor, kendini kaybetmiştir, kapağı açılan mezardan ruhlar çıkmış, ona dolu sunmuşlardır. Aralarında

bir de kadın var. Yüzü öte tarafa dönük. Matem içinde. Rüyasında görüp âşık olduğu Mustafa Gedik'i ölmüş biliyor. Ona ağıt yakmış, söylüyor. Bizimki «Ben ölmedim, dön bak arkandayım.» diyecek oluyor ama, sesi boğazından çıkmıyor. Yoksa sahiden mi öldüm diye

Âşık Nihanî (Mustafa Gedik) nin son resmi

silkinince uyanıyor. Başlıyor, rüyada söyleyemediğini, makamla. vezinle söylemeye:

İnanma sevdiğim yalan habere

Yaradan bozmadı daha işimi

Ölsem de razıyı takdir kadere

Derdin bundan sonra komaz peşimi

Gülüstan figanla dolmamış hele

El değmedik güller solmamış hele

Müjdeler, sevdiğin ölmemiş hele

Öldürücü etme sen ateşini

Nihanî bu halde kalırsam eğer

Sever de belâmi bulursam eğer

Araya araya ölürsem eğer

O zaman gel bekle mezar taşı.

Sesine gelen öteki çobanlar bunu yarı zorla köyün düzlüğüne indiriyorlar. Erdi mi, saptı mı. anlamak için civarın mürsidi ve şairi Narmanlı Sümmaniye haber salıyorlar. Koca âşık yeni yüklendiği mânevi hamulenin altında omuzları çökmüş, avurdu avurduna geçmiş, gözleri parıldıyan genç çobana bakıyor, başlı-

ŞİRMALARI

lar aralarında manzum konuşmaya:

Aldı Sümmani:

Öğül kulak ver sen bu söze

Âşık yakın sırta erebildin mi

Evvel kim geldi göründü göze

Surunda boyun burabildin mi

Aldı Nihanî:

Ya âleminde gördük her şeyi

Erin künhüne erenlerdeniz

Er yüzü üç eren sundu bâdeyi

Surunda boyun buranlardanız

Aldı Sümmani:

Âline esrarı eyle âşikâr

Eyle hangi yolda buldular tayyar

Yimleryi nasıl ellerde ne var

Taba yüz be yüz görebildin mi

Aldı Nihanî:

Âşk ü amber gibi geldi reyhası

Yaz taçlı yeşil boydan libası

E çift elin vardı bir toprak taşı

Yak tozuna yüz sürenlerdeniz

Aldı Sümmani:

Elen aynı Sümmani'nin başına

En de kavrulmuşsun aşk ateşine

Erda temrenini mermer taşına

En de benim gibi vurabildin mi

Aldı Nihanî:

E sorarsın Nihaninin işini

Erretsene gözden akan yaşını

Âşıkın temreniyle gaflet taşını

Alıp baştan başa yaranlardanız

Sümmani usta, ermiş çırağın gözlerinden

Şasını silip alınını öpüyor, sırtını sıvazlıyor.

Âline de sazlarından birini armağan diye ver-

eyi unutmuyor.

Yanımızda Murat Çavuş bir de hemşire

Var. Âşık deminden beri kendisini hayranlıkla

İzleyen bizlere hem hünerini göstermek, hem

Şükranlığını bildirmek istiyor. Şöyle bir of

teyir göğüs boşaltıyor. Bir dizini büküp altı-

na alıyor. Elini alınında ve çenesinde epey gez-

dirildikten sonra tatlı, uysal bir sesle; yeknesak,

Şi bir makamla, söylenmeye başlıyor:

Okutan dinlemedik insan sesini

Şiye dağ, taş, kurt, kuş ferman getirir

Şiye methetmeyim efendim seni

Şielerin âdâb-ı erkân getirir

Selâm size hem firade firade

Murat sayesinde erdik murad'e

Şifa hemşirenin sunduğu bâde

Şimdi doktor gelir derman getirir

Köylüde dert yoktur ne demek olsun

Münevver zatlara bu emek olsun

Üçler beşler kırklar hak kömek olsun

İstenilen feyzi heman getirir

Mevlâm imdat yığsın sağ ve soluza

Kuvvet versin kanadıza koluza

Şerefli Vatan'da doğru yoluza

Nihanî canını kurban getirir

Biz gözlerimiz dolu dolu, öpmek için eline eğildik. O, bir aralık Murat Çavuşu köseye çekip askerdeki oğullarına dair bir şeyler konuşurken ben de bir kâğıda şunları karalamak fırsatını buldum:

Bugün hastalığa bile şükrettim

Ayağa en güzel imkân getirir

Halkın huzurunda erdim zikrettim

Nihanî ol sırrı âyan getirir

İşte bu halktır öpülesi el

Her âşık bir ayrı dünyaya bedel

Sırrımız birleşti gel Nihanî gel

Hak sustu mu bu halk ferman getirir

Bizim dertlerimiz dermandan yüce

Katradır gönlümüz ummandan yüce

Gizli ateşimiz bürkândan yüce

Başta dağmış gibi duman getirir

Ömer, öyle şevke düşmüşüz ki biz

Manada iklimler aşmışız ki biz

Öyle deryalardan geçmişiz ki biz

Çakıl avuçlasak mercan getirir

Bunları okur okumaz o elimi varacak oldu. Birbirimize sarıldık. Hemşire o aralık saatine bakmış, âşık göz ucuyla bunu da görmüş, izin bittiğine hükmetmiş, elini yine kulağına götürdü. Ruhtan esip geçen sesi terennüme başladı:

Ayrılık yaklaştı artar kederim

Ne çare ne gelir elden efendim

Ben ister istemez kalkar giderim

Doymadım bu tatlı dilden efendim

Gözleri yumuluyor, etrafındaki buruşukluklar bir ikinci göz peydahlar gibi kıvrılıp kırışıyordu. «Efendim, benim efendim» şekline giren nakarat sönüp tazelenerek devam ediyor, ve kafasında ikinci kıta hazırlanmış olup sökün ediyordu:

Âşık Ömer gönül bağlar diyorlar

Halk uğruna aşar dağlar diyorlar

Adı Beyçet Kemal Çağlar diyorlar

Bir kaç parça kaptık selden efendim

Efendim, nakaratu uzun uzun tekrarlanırken ben de zihnimi ayarlamıştım. Onun bir

SJK

Tekerlemeler

— II —

Toplayan: Yaşar Kemal GÖGCEL

Evvel zaman içinde
Kalbur saman içinde
Deve tellâl iken
Eşek berber iken
Tusbağa arabasıyla
Yük taşıdığım sıralardı
Anam beşikteyken
Babam beşikteyken
Anam ağlar anamı sallardım
Babam ağlar babamı sallardım
Dünyanın yeni kurulduğunda
Ben onbeş yaşında bir delikanlıydım
Kazmanın yoğun taraftıyla
Baş tıraş ettiğim sıralardı
Beş kardeş idik
Birimiz kör
Birimiz topal
Birimiz sağır
Birimiz çıplak
Birimizin tüfeğinin çakmağı yok
Ava gider
Avdan geldik
Bitmedik çalı dibinde
Doğmadık tavşan avlardık
Gene ava gittik
Az gittik
Uz gittik
Dere tepe düz gittik
Tepelerde yel gibi
Derelerde sel gibi
Ödünç almış un gibi
Toza da toza gittik
Geri döndük değnediydik
Bir kolan uzununu yer gitmişiz
Sağır — Durun hele uşak bir kaz geliyor dedi

Yoksa burası deniz mi
Kör elini almına dayadı — Burası bir göl
Kazlar çırpına çırpına geliyorlar dedi
Tüfeğinin çakmağı olmayan sıkı kazı vurdu
Topal — Siz yetişemez murdar edersiniz ben
Varayım dedi
Çıplak — Siz koynunuzdan düşürsünüz
Ben koynuma koyayım dedi
Aldı koynuna koydu
Pişirmeye kazan gerek oldu

Gölün kenarlarında gezerken
Dibi düşük kenarı hiç yok bir kazan buldun
Sağır basa basa kazanı suyla doldurdun
O kazı kaldırdık koyduk ocağa
Adanaya indi Hacı ağa
Kaz kalktı kaçtı bucağa
Üç gün oldu kayna deriz kaynamaz
Anadan aldık sacı
Pişirmek için kazı
Kazın gölde kaldı gözü
Üç gün oldu kayna deriz kaynamaz
Kazın kanadı yapacak
Eti kemiğinden berkçecik
Ne kaşık koydu ne kepçecik
Üç gün oldu kayna deriz kaynamaz
Sekizimiz çalı çeker
Kaz kaldırmış başın bakar
Üç gün oldu kayna deriz kaynamaz
Biz başladık kazı yemiye
Kaz kalktı başladı bizi döğmiye
Utandır olduk komşulara demiye
Üç gün oldu kayna deriz kaynamaz
Acı zulüm kazı yedik
Ne karnım doydu
Ne yüzüm güldü
Hiç bana keyf gelmedi
Oğlanın adı kanber
Boğazına takarlar çember
Minareden uzun minber
Yedim karnım doymadı
Ne sakalım töm töm
Ne bıyığım com com etti
Hiç bana keyf gelmedi
İki çeler meler
Dört sıkır mıkır
Yedim gene doymadım
Ana bacı
Kaldır sacı
Almış altı bazlamacı
Yedim karnım doymadı
Harda hurda
Eşeği yedirdik bozkurda
Altmış tarla firik buğda (y)
Yedim karnım doymadı
Denizi çorba ettik

Huzurî İstanbulda

Yazan: Mehmet GÖKALP

Şair Huzurî ile 1948 yılı sonbaharında Erzurum'da Fidanlık semtinde gezerken ona Fuzulî'den ahrete dair bir beyit okudum; yüzündeki hatlar gerginleşti, elindeki bastonun ucunu bir müddet yerde tuttu, sonra:

Ey Huzurî sağlığında kadrin bilinmezse çisud Rihletinde mum yakıp bir gün seni yaran arar

Dedi. Aradan üç sene geçmişti. Artvinden Mustafa Çaldağ'dan gelen bir haberdan (Türk Folklor Araştırmaları sayı: 28, Kasım 1951) muttali olduk ki Ali Huzurî Coşkun, bu güzide halk şairimiz, 23 Eylül 1951 Pazar günü Artvin Memleket hastahanesinde 64 yaşında hayata gözlerini kapamış. Evet, o mezarının taşına yazılacak, hâkedilecek mısraları ölümden önce hazırlamıştı.

★

Asrımızın halk şairleri arasında «üstat» olarak tanınmış olması **Poshoflu Âşık Müdami'** den Yusufeli'li **Âşık Pervani'**ye kadar «**Huzurî Baha**» diye çağırılması ona karşı duyulan sevgi ve hürmetin ifadesi değil midir? «Bu mevzuda yazılacak söz kalmamıştır» deyip kara kaplı kitabı kapatmak ona ihanet sayılır. Sanatının kudreti, sesinin olgun ahengi bizi ona sürüklüyor.

Huzurî'nin hayatı hakkında daha önceki yazılarımızda (T. F. A. sayı: 19-21) kısaca malûmat vermiştik, burada tekrar etmiyoruz. Yalnız, (Yusufeli'li Huzurî) adlı eserde şairin İstanbulda kaldığına dair pek kısa malûmat var; bu büyük kültür ve sanat şehrinde Huzurî'nin nasıl bir hayat sürdüğüne dair sayın M. F. Kırzioğlu'nun etüdlerini bekleedik. Haber çıkmayınca, burada bir kaç çizgi ile onun İstanbulda bulunuşunun bir tablosunu çizmek üzere bu mevzuu ele aldık. Bu suretle, hoş sohbeti, tatlı, munis sesini duyanlara; ba-

Gemiye kepçe ettik
Yedik içtik
Yüzümüz gülmedi
Horoza vurduk palanı
Yedi yerinden çektik kolanı
Şimdiye kadar söylediğimiz sahiyi
Yalan edelim ağalar.

zan içli bazan iğneleyici; şiirlerini okuyanlara Huzurî'yi hatırlatmış olacağız.

Onun, İstanbul'a 1943 yılında Tarsus, Ankara, Eskişehir, İzmir, Bergamanın Kınık bucağı, Bursa ve İnegöl üzerinden aşarak geldiğini Dizdaroğlu'nun eserinden biliyoruz. Epey uzun süren bu seyahat, onu kendi öz vatani Çoruh'a, Şarka hasret bırakmıştır. O kadar ki, İzmir'de yazdığı bir gazelde:

**Huzurî âşinâ yok, hemderd ü hemdem yok
Diyar-î garbe düştüm şimdi şarkın kıymetini bildim**

Diye iç yanıyor.
İstanbulda kaldığı müddetçe başından bazı küçük maceraların geçtiği muhakkak. Tarih öğretmeni M. F. Kırzioğlu'nun himmetiyle **Fatih Karafırlarında**, Horhor civarındaki **Karş Talebi Yurdun**'da anbar memurluğu yapıyor. Yatığı yer, bu yurdun alt katındaki küçük bir odadır; burada bazan şiirler yazmakta, saz çalmaktadır. Fakat kahvelere çıkamıyor, halka sazının nağmelerini duyurmamış olmanın acısı var içinde... Hem eski İstanbul âşıklarının teşkil ettiği **semai kahveleri** artık yoktur:

**Düştük İstanbul'a garib ü bakes
«Kimsin» diye halimizden soran yok.
Sazımız paslandı kırıldı heves
Sivri sinek kadar kimse gören yok.**

**Doğrular saklanmış, hillebaz kalmış
Şî'ri ş'uar temyiz eden az kalmış
Sol hudud harici incesaz kalmış
Aruza, hecaya zihin yoran yok.**

**Huzurî felekden yedik bol dayak
Ekmeğimiz atlı olmuş biz yayak
Entari istemem sokmak - çün ayak
Ham iplikten sade çorap ören yok.**

Böyle dert yana dururken, diğer taraftan edebiyatçı tanınmış zatlarla tanışıyor. **Profesör Z. F. Fındıkoğlu, M. Halit Bayrı** bunlar arasındadır. Bayrı'nın âşık Remzi'nin şiirlerini okuması, aldığı cevapları **Âşık Remzi'ye** gönderip tanzir ettirmesi kanaatimizce bir samimi şiir cereyanı, sanat hareketidir. Bu cereyan M. Halit Bayrı'yı **iki Âşık Arasında** mevzulu uzun bir makale yazmağa sevk etmiştir. (Bk. Ülkü. Seri: 3, Sayı: 7, 1947.)

İftarlık

Yazan: Afif EVREN

Konyalı antikacı şair Nureddin Rüştü Büngül'den, (Türk Folklor Araştırmaları) nın (17) ve (18) inci sayılarında bahsetmiş, (Külfetsiz Nimetler) ve (Konya) isimli iki destanını sunmuşum. N. R. Büngül, geçen yıl, gezmek için gittiği İzmir'de, geçirdiği kalb krizini müteakip bir otel odasında hayata gözlerini kapamıştı.

Son günlerde, mizahi bir manzumesine daha rastladım. İftar sofrasını, yemeklerini, keyfi ve zevkini tasviri, hoş ve lâtifdir.

Aruzla yazdığı bu orijinal eserinin unutulup, kaybolup gitmesine razı olamazdım.

Nazmen tasvirinin, umumî olan kısmını aşağıya alıyorum:

İFTARLIK

Şehri zişanı sıyâm'ın bir hususî hali var
Hergün akşam dört başı mamûr bir iftar arar
Sofraya şöyle dizilsin beş, sekiz dürlü reçel

Boş zamanlarında gezinmektedir. Fakat her halde yanında (hemdem) i yoktur. Bundan ne çıkar. güzeller onu yalnız bırakmazlar ki... İşte Kadıköy vapurunda rastladığı bir güzel onu teshir ediyor, o da şu mısralarla onu tasvir ediyor:

Kadıköyden vapur ile gelirken
Bir neveste civan oldu arkadaş.
Tenasüplü âza, her yanı güzel
Kara saçlar, kara gözler, kara kaş..

Ruha neş'e verir âfet mi âfet
Eğri bakış koymaz kimsede takat
Zerr-i padişahi, hulk-ı melâhat
Vakur-u gülbeden gayet ağırbaş.

Hayretlere saldı Huzuri zârı
Hüsnü her tarafa saçar envarı
Saklasın her dertten Cenabi Bari
Lâli gevher olsun el varduğu taş.

Bu mısralar onun, ne kadar (Humaniste) bir sanatkâr olduğunu samimî ifadeyle göstermektedir.

Huzuri, İstanbul'da Karşı gençlerin tertipledikleri (Karsı yayla gecesi) nde Karsa ait şiir ve koçaklamalarını okuyor. Bu arada M. F. Kırzioğlu (Yusufelili Huzuriden birkaç parça, 1943) adlı 8 sahifelik küçük bir risale neşrediyor.

Ortasında mis gibi bir çorba olsun ber karar
Kuş gömü pastırmalı taze yumurta pek lâfif
Neyleyim göndermez oldu Kayseri'den (Bağda sar)

İştihalar tam açılmışken misali kehribâ
Bir (bütün et) haşmetile etti mi arzı vekar
Doğrusu canlar dayanmaz vaz'ı canbahşasına
Etmeli bak turşunun envâm amma derkenar
Maverâyı (baklava) dan şöyle bir bak ardına
Eksice bamyâ ve zeytinyağlı bakla, enginar
Sonra anberlü pırınçten varsa süzme bir pilây
Ağza aldıkça olur tâ midede anber misar
Belki kâfidir (kifaye) kaysıdan bir de hoşâb
Bir mümessik sade kahve hazmı pek asân

Kılar

Bir hafifçe enfiye, bir tomturaklı narçile
Nazma sığmaz Türkçesi bir de Fransızca sigar
Var ise sende saçaklı kehribâ âsâ bütün
Ben karışmam yâ efendi sen ona tab'inca sar.

Fakat bu güzel şehirde onun, hayatından memnun olmadığını, ruhunun bir gurbet ve hasret acısıyla isyan ettiğini müşahade ediyoruz. Bu isyanın saikini, ailesinden, çocuklarından uzakta bulunduğu, yalnızlığında aramak icap ediyor.

Kaldım gurbet elde ağlayanım yok
Gözden atmış o yâr beni aramaz.
Azdı yarılarım bağliyanım yok
Her bir tabib aşk yaresin saramaz.

Diğer taraftan İstanbulu beğenmiyor, veyahut ona karşı olan sevgisi, İkinci Dünya Harbinin tevliit ettiği içtimai hayat buhranları dolayısıyla sarsılmıştır:

İğrenç hayvan ağılımı andırılmış,
Bon-bulaşık insanların otağı,
Cehalet her yanım almış bürümüş
Yazık olmuş sana bilgi ocağı

Ruhları okşayan dillerin bitmiş
Kalbinde sevinçli duygular yitmiş
Nezakat, nezafet bozulmuş gitmiş
Çamurlu yolların vahşet yatağı

Kazancın kalmamış havadan gayrı
Kim kurtarır seni Hüdadan gayrı
Elinden ne gelir duadan gayrı
Huzuri olsa da derdin ortağı

Mehmet GÖKALE

elot :

Dr. Wilhelm Pessler'e Göre

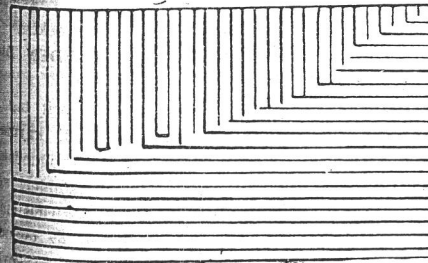
HALKBİLGİSİ HARİTALARININ TANZİMİNDE ANAPRENSİPLER VE ALMANLARIN HALKBİLGİSİNE TATBİK ETTİKLERİ COĞRAFYA METODU

Yazan: Sait GÖKÇEĞLU

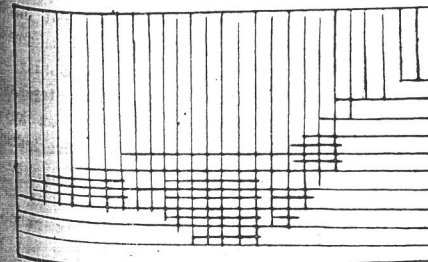
COĞRAFYA METODUNUN DEĞERİ:

Coğrafya her şeyle uğraşabilecek bir metodur. Bu söz 30 yıl önce Coğrafya metoduna düşman olan bir görüş tarzının nihayet hakikati itiraf için ileri sürdüğü fikirlerin bir hülasasıdır.

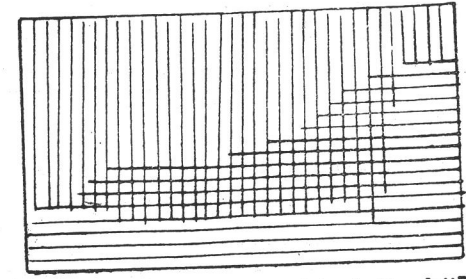
Son yarım asır içinde coğrafyaya mahsus çalışma usullerinin yalnız onun yardımcıları olan jeoloji, meteoroloji sahasında değil aynı zamanda tıp sanat tarihi ve edebiyat gibi ilimlerde de geniş ölçüde tatbik edildiğine şahit oluyoruz. Coğrafya metodunun yeni tatbikat sahaslarından biri hatta en mühimmi de Hanover Memleket Müzesi Müdürü Wilhelm Pessler ve diğer Alman folklorcularına göre (Bak. Clemens Müller: Alman Halkbilgisi, S. 47, Ankara Recep Ulusoglu Basımevi 1939)

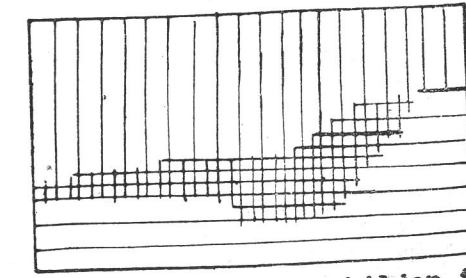
1) 2 saf şekil arasında sınır

3) 2 saf 1 karışık şekil ve bölgeleri

2) 2 saf şeklin toplandığı bölge

4) 2 saf 1 karışık şekilden ibaret saf bölge

Halkbilgisidir. Almanların müşahadelerine göre (Coğrafi yazı Geographische Einstellung) kullanılabileceği bütün araştırma sahaslarında, gittikçe artan bir nisbette şuurulu çalışma hedefi teşkil edecektir. Bilindiği gibi metodlar değil, problemler bir ilmi kurur. Bütün bilgiler dallarından esaslı surette istenilen şey, meselelerin tercih edilen hedefi vasıtasıyla hadisenin cereyan ettiği mahale gitmektir, başka hiç bir yoldan bu esaslı surette temin edilemez. Elde edilen malûmat ve neticeler coğrafi haritalar üzerine iptikal ettirilerek suretile bilginin yüzündeki mekânına ve bunun yardımı ile o toprağın üzerinde müessir olan bütün kuvvetler ile, suyu, havası, münakale durumu, halkı ve tarih ile münasebet haline sokulur. Folklor hadisesinin cereyan ettiği mntaka harita

vasıtası ile şekil ve yayılma bakımından mü-nasebette bulunduğu diğer yerlerle birlikte gözlerimiz önüne gelir. Bu hal onları birbiri ile mukayese ederek müşabih olanları tanıma-mıza imkân verir. Bu suretle bir harita, bir arazi tabakasının, yahut bir arazi şeklinin bir hayvan familyasının veya bir bitkinin, bir halk geleneğinin, bir halk esvabının, bir kulübe biçiminin — hiç olmazsa — o yerde ve dün-yada mevcudiyetini gösterir. Bir arazi parçasını üstündeki maddi ve manevi tezahürleri ile kavramak, bu toplu görüş, ilmin esaslı bir surette ilerlemesine sebep olacaktır.

HARİTA METODU VE HALK :

Halkbilgisi, harita metodu sayesinde yep-yeni bilgiler kazanmak durumundadır. Bu bilginin mevzuu olan halk, ilk bakışta basit gibi görünür, yakın bir bakışla anlaşılır ki, o çok mürekkep ve güç kavranılır bir varlıktır. Önce hususî vasıflarına göre münferit tezahürlerini ayırmak suretile görülür bir hale gelir. Halkın münferit tezahürlerinin birbirine bağlanması lâzımdır. Bu da en başarılı bir şekilde haritaların yardımı ile münferit hususiyetlerin yayılma mıntakalarının mukayesesi sayesinde mümkündür.

KÜLTÜR HÂDİSELERİNİN ÇEŞİTLERİ :

Halk tezahürlerinin tefriki maksada en uygun bir şekilde dört görüş zaviyesinden olabilir: Vücut, ruh, dil ve eşya.. Bu 4 büyük gruptan herbiri kendi başına ayrı mutayı vermektedir. Öyle bir dörtlü ki birbiri ile olan ilgileri daima açık ve aşıkardır. Bu taksimin daha başka bir neticesi, her grup içindeki benzerliklerdir. Çünkü birbirine benzeyen tezahürler kendi varlıklarında, oluşlarında ve yayılışlarında müşabih kanunlara uymaktadır. Bunların yardımı ile aynı gruba dahil olan hususî evsafağı mümeyyiz farklar arasında mukayese yapmak çok kolaylaşır.

Halkbilgisinin vücut bölümüne, ırka ait mümeyyiz vasıfları dahildir. Bunların en mühimmi boybos, baş, çehrenin biçimi ve rengidir.

Halk ruhunun tezahürleri arasında halk inanışları (din), halk edebiyatı ve an'ane ikinci bölüm olarak gelmektedir.

Dil tezahürleri arasında ses, sesin tonu, kelimeler ve tasrif şekilleri yayılmaları bakımından mühimdir.

Müşahhas kültür eşyalarının mühimleri is-

kân tarzı, ev, evidaresi, ziraat, münakale, ku-sanatlar (elişleri), gıda, elbise v.s. ile ilgilidir.

KÜLTÜR HADİSELERİNİN YAYILIŞI VE HARİTA :

Halkbilgisine ait haritalar, yalnız münferit tezahürlerle meşgul olmayacak, aynı zamanda bunların yayılışı ile de ilgilenecektir. Hale ait yayılma durumunu bilmek bilhassa ilk yayılış lâyıkile bilinmediği zaman da ehemmiyetlidir. Bu işi yaparken yayılma didesinin neticeleri ile kendisini ve genişleminin o zamanki durumunu karıştırmamak zımdır.

ADA ŞEKLİNDE YAYILMA VE ÇEŞİTLERİ :

Halkbilgisi hâdiseleri ekseri Ada şekli yayılmaktadır. Bunun çeşitli sebepleri üzere farazi bir harita üzerinde sema şekli bazı örnekler veriyoruz: Bakınız: Temel rum, B. I: Ada tarzında yayılma (Bir folklor hadisesinin diğerine nüfuzunu göstermektedir), B. II: Ada şeklinde yayılma (Nüfuz bir folklor hadisesinin bir inkişaftan sonra ri çekilmesi ile olur.). B. III: Ada şekli yayılma (Bu bir şeklin gezmesi ile değil, mütakil bir şekilde vücut bulur). (Bu 4 şekil gelecek sayımıza girecek olan «Yayılış hakkındaki noksan bilgimiz» kısmında neşredilecektir.)

GÖÇLER, GENİŞLEMeye TESİR EDEN GÖÇER SEBEPLER :

Yayılma bahsinde, göçler, her çeşit taşınmalar, müşahade mevzuunun mahalli kayımları, jeologları ilgilendiren arzun kabuğundaki çöküntüler, yükselmeler, sahil değişimleri, sel yatakları gibi halkbilgisi araştırıcısının ilgisini çeker. Yer değiştirmeler en az münferit vemeteye uğrıyan yönden ilerler, bu karşı tarafta ister arzun sahından gelsin, ister mülletin sınırından olsun, ister hükümetlerin sınırları hudutlarına bağlı bulunsun bu çeşit münferit kuvvetlendiren sebepler, genişlemeği tıkamayı durdurmak bakımından mühimdir. Bunların arasında katı arz şeklinin bünyesi ve teşekkül tarzı milletlerin hareketleri üzerinde en müvetteli tesiri yapmaktadır. Okyanus üzerinde kara kütlelerinde de aynı tesir görülmektedir. Bunun neticesi olarak kendi kendine bırakılmış olan yahut münakaleden uzak kalmış olan mıntaka içindeki halk tezahürleri pek o kadar yayılmamaktadır.

Genişleme durumuna tesir eden başka se-

bepler de vardır: Meselâ bir elbise takımının bir veya birkaç parçasının ortadan kalkması ile hâkim olduğu kapalı mıntakanın genişliğinde noksanlar görülür. Bir mıntakaya ait halk tezahürünün tahdidi, ilgili şeklin ortadan kalkması, ölmesi, yahut da bütün bir bölgenin tahdide uğraması genişlemeye tesir edebilir. Bununla beraber hiçbir zaman bir folklor mıntakasının her tarafında bir ve aynı ev, dil, elbise, halk itfakı, saban, ekme şekli v.s. hâkim olmaz, bilâkis aynı kültür tezahürünün iki veya daha çeşitli şekli aynı arazi mıntakasına dahil bir köyde yan yana görünür. Şu halde bu saf mıntakalarla karışıkları ayırmalıyız. Aynı suretle her iki mıntaka çeşidinin tefrikinde esas şeklin müşahhas mefhumunu katı surette tefrik etmeliyiz. Yani: Ana şekil karışık şekil diye.

HALKA AİD KÜLTÜR MESELELERİNDE ANA ŞEKİL, KARİŞİK ŞEKİL :

Ana şekilde bir söz, bir çiftlik, bir âdet vs. devamlı olarak yabancı tesirden uzak kalmış, katı şeklini bulmuş ve müstakil bulunur. Karışık şekilde ise; her iki veya daha fazla ana şeklin vasıfları yeni bir kültür tezahürü için de karışmış bulunur.

KARİŞİK KÜLTÜR NASIL DOĞAR ?

Karışık kültür şeklinin doğuş sebebi olarak ekseri karışık bölgeler belirir. Yani bir kaç kültürün tesiri altında kalan mıntakada karışık şekil ya müstakil olarak veya ağır basarak hâkim olur. Bilhassa dilde bu (Benzeşme tezahürleri Ausgleicherscheinungen) çok mühimdir.

OLUŞ SEBEBİ, YAYILMA SEBEBİ :

Halkbilgisi ile ilgili meselelerde vücut bulma sebepleri ile yayılma sebeplerini de ayırmak lâzımdır. Meselâ bir ev şeklinin vücut bulma sebepleri iktisadi âmiller veya iklim; yayılma sebebi ise münakale vaziyeti ile ilgili olabilir.

OLUŞ VE TEKRARLAMA :

Bizzat hadisenin zuhuru ile onun tekerrürü de mühimdir' Meselâ Alman dil mıntakaları nun İtalyan dil mıntakalarından ayrılışı gibi, Fakat her biri karışık bir mıntakayı temsil eden bu iki arazi birbirinden ayrılmış değildir. Bu hal ev şekli ve âdetler için de böyledir.

SINIR, SINIR KUŞAĞI, ARALIK ŞEKİL :

Kültür mıntakalarını ayıran hudutlar çok mühimdir. Keskin politik hudut hiç bir zaman ahâli ve kültürüne uymaz. Ekseriya bir hudut kuşağı veya şeridi teşekkül eder. Kara ile deniz arasındaki hudut sahildir. Sahil dar veya geniş bir şerittir ki bazan değişmeyen karaya bazan da değişen denize tabi olur. Buna misal olarak eski Alman halk zümreleri arasındaki gayet tipik misali verebiliriz: Eski Alman zümreleri arasında (Mark) denilen bir hudut şeridi bulunurdu. Bu geniş bir orman şeridi idi, iki tarafındaki halk zümrelerinin hiç birine ait değildi.

Ekseri hudut şeritleri karışık bir mıntaka olur. Bu değişmeyen sahil gibi her iki tarafa da aittir. Yahut devamlı olarak boş bir ayrılma sahası olarak kalır. Eski Almanlardaki (Markwald = orman şeridi) gibi. Hudut şeridinden neşet eden yeni karışık şekiller, mahalli yerleşmesine bakılarak iki ana şekil arasında (Aralık şekil) olarak isimlendirilebilir. Daimi hudut hattının tayininde haritaların yapılarında bu esaslardan müphem olmak lâzımdır. (Sınır ve onun üzerinde teşekkül eden karışık mıntakayı, gösteren taslaklara bakınız: 1, 2, 3, 4).

GENİŞLEME :

Benzeney şekillerin ayrı ayrı yerlerde genişlemesi bahsinde de şu üç tarz müşahade edilmektedir. Ya bu kültürler aynı kökten gelmedir, ya başka bir yerden, veya müstakil birer oluştur.

SINIRIN YAŞI :

Halka ait arazi haritalarında sınırın yaşı da nazarı itibara alınmalıdır. Çeşitli yaşlardaki sınırlar arasındaki mukayese, o kültür veya hadisenin ilerleme veya gerilemesini gösterir. Bu günkü Alman dilinin hududu böyle teşekkül etmiştir. Bütün hudutlar aynı asır içinde teşekkül etmemiştir. Bilâkis çok başka zamanlarda ve çeşitli sebeplerden.

Bazan bir sınır ihata ettiği varlıktan eski olabilir. Bu çeşitli şekillerde mümkündür. Birincisi: Yakın zamanlarda zuhur eden kültür dalgaları yayılırken dağ manialarına çarpar, yahut başka bir suretle tesis edilmiş olan eski ahali hudutlarına... Bu suretle manile karşılaştığından onu geçemez.

(İkinci ve son yazı gelecek sayıda çıkacaktır)

Feyzi Halıcı

Yazan: M Halit BAYRI

Genç şairler arasında Feyzi Halıcının şiirlerini cana çok yakın bulurum, onun için sık sık ve tekrar tekrar okumaktan zevk alırım. Manzumelerini gözden geçirdikçe bana öyle gelir ki, Feyzi Halıcı ilk konuştuğu gün şiir söylemeğe başladı, nerede ve ne halde olursa olsun, ömrünün sonuna kadar da duygularının temiz musikisi, gittikçe billûrlaşarak, bülbülleşerek seslenip serpilecektir. Feyzi Halıcı 1924 senesinde Konyada dünyaya geldi, şimdi tam gençlik çağında, Konyada yüksek kimya mühendisliği yapmaktadır. Hayatının uzun uzadıya anlatılacak tarafı yoktur.

Feyzi Halıcının babası Konyada yerleşmiş Sabri adında bir halı tüccarıdır. Orhan Seyfi Orhon bir yazısında şairin halk ağzıyla yazdığı şiirlerde «Fezai» mahlasını kullandığını, öteki manzumelerini asıl adile yayınladığını kaydettiği gibi (Çınaraltı dergisi, sayı 111, 6 Kasım 1943), şair de yurdun özelliklerini, halkın duyuş ve düşüncelerini halk ağzıyla ifadeleirdiği vakit eserlerine «Fezai» imzasını koyduğunu bildirerek Orhan Seyfiyi desteklemektedir.

Doğum itibariyle Konyalı olan Feyzi Halıcı, babası vasıtasile Erzuruma bağlıdır. Zaten onu gören herkes, İç Anadolu çocuğundan ziyade Doğu Anadolu vavrusu olduğunu tahmin etmekte güçlük çekmez: Kendisi de Konyada hayata gözlerini açtığını Konyanın sütile, suyuyla, ateşile büyüdüğünü bilir ama, yine baba ocağının köklediği, filizlendiği yeri bir türlü unutamaz, neşeli, güneşli bir dil ile:

**Hayatta kaygusuz yaşarım, şenim,
Süt rengi ovalar, yaylalar benim,
İlham verir bana Palandökenim,
Ben Erzurumluyum, Erzurumluyum.**

**Baba yadigarı kuşak belimde,
Dağları, ineten kopuz elimde,
Yayla türküleri coşar dilimde,
Ben Erzurumluyum, Erzurumluyum.**

**Ceddim tarihesmiş Oğuz soyunda,
Çok kılınç salladım sınır boyunda,
Dökülmüş kanım var Tuna suyuunda,
Ben Erzurumluyum, Erzurumluyum.**

**Günüme gün katar vefakâr atım,
At üstünde geçer yaz, kış hayatım,
Dostlar arasında anılır adım,
Ben Erzurumluyum, Erzurumluyum.**

**Güllerim açılır Tanrıdağında,
Şakır bülbüllerim Turan bağında,
Okunur destanım yurd kucağında,
Ben Erzurumluyum, Erzurumluyum.**

Diye Erzurumluluğunu ileri sürmekten, Erzurumluluğu öğünmekten hoşlanır. Bununla beraber, Konyada doğmuş olmak da Feyzi Halıcı için bir gurur vesilesi, bir saadet müjdesidir, şair bunu da canlı, yiğit, pervasız bir beşteyle okumaktan geri durmaz:

**Tarihin yüreği, can beldesidir,
Asırla ölçülmez yaşı Konyanın.
İç Anadolunun şen beldesidir,
Dünyada buluramaz eşi Konyanın.
Şanlı zaferlerin büyük durağı,
Namlı seferlerin yolu, uğrağı,
Elin türlü hazine saklar toprağı,
Bulunmaz servettir taşı Konyanın.**

**Dörtbir köşesinde eski eserler,
Camiler, türbeler yükselmiş yer yer,
Ney sesile dolmuş, taşmış bu yerler,
Bu makamla şakır kuşu Konyanın.
Yazı ne güzeldir, can katar cana,
Buz gibi suları iç kana kana,
Kuvvet menbaıdır, verir insana.
Bir başka sağlamlık kışı Konyanın.**

**Çoktan kuraklığa çekildi bir sed,
Taşar tarlalardan feyiz, bereket,
Fezai beş vakit Rabbe dua et,
Eol olsun ekmeği, aşı Konyanın.**

Feyzi Halıcı için Konya, her mevsimde çiçek veren bir gül fidanıdır. O daima, bu fidanın ipek goncelerinden taşan baharı koklayarak, ruhuna sindirerek yaşamak ister. Doğduğu yerden uzak olsa bile, şair manen Konyada ve Konya kendisinin gönlündedir, buradadır, dolaşır, şurada gezer, ötede eğlenir, beridedir, yalanır, fakat herhalde Kâbe gibi sevdiği, sevdiği bu eski Anadolu şehri önünde duyguları etle bağlayıp ibadet eder. Bunun delilini «Doğduğum yerin türküsü» başlığı altında toplanmış şu inci dizisinde bulmak o kadar güç olmaz gerektiği:

**Yoluna kurban olduğum,
Aziz bildiğim evlâddan;
Şanın, şöhretin dötrnala
Koşagelmekte milâddan.**

Dört ufkunda mühür mühür

ARAŞTIRMALARI

**Hayaller fıskıran şehir,
Bağrında koca bir nehir
Akar durur hububattan.**

**Sen ney dilinde uhrevi
Mevlânanın aşk alevi;
Dile getir Keyhüsrevi,
Nağmeler sun Keykubattan.**

**Toprak görünüşün hiçe,
Verdiğin sevk yeter içe.
Ey yeşil taş, kerpiçe
Destanlar söyleten vatan!**

Feyzi Halıcı, ilk orta ve lise tahsilini Konyada yüksek tahsilini İstanbulda tamamlamıştır

★

Feyzi Halıcı birbirine tercih etmeksizin aruz ve hece vezinlerinin ikisini de kullanmaktadır. Bundan anlaşılıyor ki, şairde lüzumsuz yersiz bir vezin taassubu yoktur. Aruz kullandığı vakit Feyzi Halıcının başarısı hiç de az sayılmaz. Fakat heceyi kullandığı zaman onun hüneri karşısında hayran olmamak imkânsız gibidir. Eski halk edebiyatını kuvvetle tanımış, saz şiirinin derinliğine inmiş, özünü, usaresini tatmış görünen Feyzi Halıcının, âşık tarzında şimdiye kadar kimsenin varamadığı bir merhaleye doğru yol aldığını iddia edersek, bu iddiayı belki mübalagalı bulanlar olabilir. Ancak, biz, bulutların altında saklanan güneşin parıltılarını farketmişimizi, yarın herkesin gözlerini kamaştırarak, kendisini tasdik ettirecek olan gerçeği bugünden sezdiğimizizi sanıyoruz.

Şiirlerine göre Feyzi Halıcı, herşeyden önce milliyetçi bir vatansverdir. Anadolunun bağrında doğup büyüyen bir Türk delikanlınının vatanını sevmemesi, milliyetine bağlı olmaması zaten akla gelemeyeceği cihetle, şairin yurduna tapınmasından, milliyetine dört elle sarılmasından daha tabii ne olabilir? Yalnız Feyzi Halıcının milliyetçiliği, dar bir çerçeve içinde kanatları kırılmış, cılız, çelimsiz bir duygu olmaktan uzaktır. O, milletini Macaristan sınırlarından Kafkas dağlarına, Basra Körfezine kadar devam eden uçsuz bucaksız bir imparatorluğun enkazı üzerinde yaşayanlardan ibaret farzetmez, bu sebeple milliyetçiliği de Tanrı Dağına kavuşmak için kendisini aşkla yola çıkmaya zorlayan hasretli, ıstıraplı, bununla beraber ümitli, cesur, hamleli bir milliyetçidir. Feyzi Halıcı bunu genç yüreğinin bütün ateşi ve heyecanı ile anlatır:

**Bir gün sana varmak için
Al güllerin dermek için
Aşkla çıkacağım yola
Hey Tanrı Dağım hey!
Hasretin çekenler bilir
Gözyaşım dökenler bilir
Ayrılık pek kolay dile
Dile hey Tanrı dağım hey!
Yardan ayrı düşmek pek zor
Senden ayrı yaşamak zor
Sensiz geçen günüm çile
Çile hey Tanrı dağım hey!**

**Aşkın gönüllerde filiz
Onu çiçekletirkin biz
Şu kararsız mevsim nola
Nola hey Tanrı dağım Hey!**

**Selâm nurlu toprağına
Selâm yeşil yaprağına
Selâm bağrındaki güle
Güle hey Tanrı Dağım hey!**

**Gönül hep seni düşünür
Di sersiz nasıl yaşanır
Fezai sana kul köle
Köle hey Tanrı Dağım hey!**

Feyzi Halıcı, her gerçek Türk gibi milliyetçi olduğu kadar da müslümandır. Fakat ona göre din, şekilden medet uman, basit, karanlık ve şaşkın bir korku değil, mutlaka ah-lâka, fazilete, iyiliğe, ümide ve aydınlığa götüren düz, geniş, temiz bir yol, ruha sağlık ve sükûn veren bir kevser, insanı insanlığına kavuşturan sonsuz bir kuvvet, berrak ve tükenmez bir sevgi ve şevkat kaynağıdır. Merhum üstad Ziya Gökalp'la beraber (Allahıma sevdiğimden taparım) diyenlerden olduğu için Feyzi Halıcı dinine bağlılığında çok samimidir. Kendisinin şu manzumesi, bunun değerli ve açık sözlü tanığıdır:

**Yükselir semaya doğru ellerim
Mavi gecelerin seher vaktinde.
Hakka kanat açar hep emellerim,
Mavi gecelerin seher vaktinde.**

**Kaybolur kederim, kaybolur ahım,
Gözümde yaş olur, akar günahım.
Bana daha yakın olur Allahım,
Mavi gecelerin seher vaktinde.**

**Bakışların yanar, yanar, tutuşur,
Parlarken semada bir ilâhi nur;
Gönülüm dile gelir, gönülüm konuşur,
Mavi gecelerin seher vaktinde.**

Avcılık ve Av Aletleri

— IV —

Yazan: Necmettin GİRİTLİOĞLU

C) Balık Avı:

Muhitin balık avcılığını ilk iki büyük kısma ayırmak lâzım.

1. Tatlı su balıklarının avlanması,
2. Deniz balıklarının avlanması.

1. Tatlı su balıkları bir kaç usulle avlanır: a. Elle b. Saçma ile, c. Hususi surette hazırlanan ağla. d. Olta ile e. zehirliyerek f, Sürme ile, g. Bomba ile, h. Lesa.

Şimdi bunları kısaca izaha çalışacağım:

- a. Elle balık avlamak.

Dereler ve ırmakların normal akışları sırasında yuva yapıp yerleşen çeşitli balıklar kolay kolay bulunup avlanamaz. Bunun için gençler toplanır derenin ikiye ayrıldığı yerlerde setler, duvarlar yaparak toprak, yaprak, halı kilim v.s. ile suyu bir taraftan keser, diğer tarafa akıtırlar. O zaman kesilen mecrada su az akmaktadır. Elle taşların altları aranır. Balık varsa — maharetli kimseler — taşın alt-

Hangi his vardır ki koca dünyada,
Bulunsun tadı bir ulvi duada
Ne mutlu Allahu getirmek yâda
Mavi gecelerin seher vaktinde.

Milliyetçi ve müslüman olan Feyzi Halıcının halkı sevmesi, halkçı olması, varlığını daima halkın içinde ve halktan bir cüzü halinde hissetmek istemesi pek tabiidir. Bu sebeple:

Bir elde mefkûre, bir elde orak,
Vücutlarımız dik, yüzlerimiz ak,
Münbit bir tarlaya tohum saçarak,
Gidelim, sür'atle halka gidelim,
Küme küme, halka halka gidelim.

Diyan şair, halk denilen hazinenin kapısını açarak gördüğü cevheri, derin bir haz ve mes'ut bir kavrayışla şöyle tarif etmektedir:

Güzellik ondadır, sihri ondadır,
Okunmamış destan, şiir ondadır,
En ince düşünce, fikir ondadır,
Gidelim, sür'atle halka gidelim,
Küme küme, halka halka gidelim.

Su gibi temizdir, su gibi duru,
Karanlığı boğar yüzünün nuru,
Alçak gönüllüdür yoktur gururu,
Gidelim, sür'atle halka gidelim,

tında kaçırmadan balığı tutarlar.

- b. Saçma ile balık avlamak .

Saçma bir nevi ağdır. Bir kocaman honi şeklinde işlenmiştir. Üst kısmı kapalı alt kısmı açık ve kenarı - deniz balık ağları gibi - torbalıdır ve kenarlarına kurşun dizilmiştir. Üst kısmına bağlı 3.4 m. uzunluğunda bir ip vardır. Balıkçı ipin ucundan tutar ve saçmayı yayarak suyun yüzüne serper. Kenarlarında kurşun dizili olduğundan ağ batar. Bu daima suyun bulanık olduğu zamanlarda yapılır. Su bulanıkken balıklar taştan çıkıp kenarlara gelirler. İşte saçmayı serptiğimiz yerde tesadüfen balık vardır ise honi şeklindeki sahanın içinde kalmıştır. Balıkçı ipi çekip yavaş yavaş ağ toplarken honinin ağzı daralır balık da kenarlardaki tereklerde kalır. Alabalık ekseriya böyle avlanır.

- c. Hususi surette hazırlanan ağla balık avlama.

Muhitte buna (Hubeki) dedikleri de olur.

Küme küme, halka halka gidelim.

Şairin mahsullerini tahlil ettikten sonra Orhan Seyfi Orhon: «Feyzi Halıcı halk şiirinin lezzetini tatmış, tekniğini kavramıştır. Âşık tarzında yazdığı zaman kusursuzdur. Bunun sağlam bir edebî kültüre dayandığına hiç şüphe edemezsiniz. Hece vezniyi kullandığı kadar aruza da hâkimdir. Şair iki imzasının arasına şöyle bir fark koyuyor: Feyzi Halıcı imzasını koyduğu manzumelerinde halk edebiyatının yarım kafiyelerini, halk lehçesini kullanmıyor; İstanbul şivesine sadık kalıyor. Aruz vezniyle yazdığı manzumelere de bu imzayı atıyor. Onun hassasiyetini, lirizmini bir tarafa bırakın, bugünkü tanınmış gençlerin içinde kaç tanesi aruzu bu kadar ustaca kullanabilir» diyerek verdiği hükmü hülâsa etmektedir.

Feyzi Halıcı bizce, halk edebiyatının eski şekillerile asrın yeni duygu ve düşüncelerini terennüm eden şairdir. Saz şiirinin geleceği için bu bir müjdedir. O itibarla Feyzi Halıcının Âşık tarzında şimdiye kadar kimsenin ulaşamadığı bir merhaleye doğru yol aldığını tekrar etmekte tereddüde lüzum görmüyorum.

Mehmet Halit BAYRI

honi şeklinde işlenmiş ağdır. Fakat bu ağzında bir yamuk taksimatı yapılmış kenarlar birer sopaya göz göz bağlanmışlar da 1,5 m. boyundadır. Ağ ancak (50) lik yere gelir, gerisi el tutmak içindir. Kenarlardan üstü serbest bırakılmış alt tara kurşun dizilmiştir.

Tatlı su balıkları avlamada bu çok işe yarar. Sopalardan tutulup balığın geleceği yer, ağ bir — ağzı açık — torba şeklinde yerleştirilir. Balık ağı görmeden honinin içine girer. Geri dönüp çıkıncıya kadar sopalar bir yer getirilip kaldırılır ve balık da ağda kalır.

Bununla gece — kamaralarda — oturularak balık tutulur. Kamara şudur: Derenin durgun yerinin önünde münasip yerde taşları iki taraftan gittikçe daralacak şekilde dizerek niçin ağımızın ağzı genişliğinde yer bırakılır. Ve tam ağzıda yapraklarla bir perde yapılır.

— gelen balıkların görmemesi için — (yatsıya kadar) gençler ağla gidip kamara önünde dururlar. Ağlarının ağzıyla suyu birleşip aktığı yeri tutarlar. Ağzın torba kısmı suyun içinde ayaklarının üstünde yerleştirilmiştir. Balıklar akşam yukardan aşağı doğru akarlar — seyahate çıkarlar — tek başına olan yerden geçerken ağın içine girmişlerdir ki dolayısıyla ayaklarına çarparlar balık vurdu denir — hemen ağ kapatılıp çıkarılır. Balık da avlanmış olur.

d. Olta ile balık avlamak.
Her yerde malûm olan sargan avlama aletidir. Ucu ince bir olta bağlanır ve ortanın ortasına bağlandığı yere biraz da kırmızı hoşniyetli bağlanır ve aynı sargan avlandığı gibi kullanılır ve bilhassa ala balık avlanır.

e. Zehirliyerek avlama.
Durgun olan sularda balıkların külliyyetli oldukları yerlerde vaziyete göre 2.3 teneke zehir dökülür. Bulanan suda sarhoş — zehirli — balıklar kenarlara doğru gelmeğe başlar. Elle kolayca tutulur. Kireçten başka başka küçük sularda ceviz meyvasının etli dış kısmı dökülür — mayalandırılır — zehirli balıkları zehirletici tesir yapar.

f. Sürme ile balık avlama.
Sürme deniz balık ağlarına benzer. Yalnız 1-2 metre düzgün normal bir ağca üst kısmında kurşunla bağlanmıştır. Sürmeyi tutan, derenin bir kısmından gider ve dereyi böylelikle tararlar -

sürerler. Yuvalarda olmayan balıklar, ağa çarpıp tutulurlar.

- g. Bomba ile balık vurma

Denizlerde olduğu gibi kara sularında da dinamit atmak suretiyle balık vuruluyor ve muhitte bomba ile balık vurma deniyor.

- h. Lesa ile balık avlama.

Lesa: Fındık çubukları alınır ve iki ucundan bir de ortasından konulan kuşaklara teker teker bağlanır. Baş taraftaki kuşak düz duracak, kuvvetlidir. Ortadaki, orta sondaki esnektir ve bu tamamen daire şeklinde bükülür. O zaman son tarafları torba gibi olur. Derede daralarak dizilen taşların ağzına lesa yerleştirilir. Lesanın altından balık geçemeyecek şekilde kapanacaktır. Ön tarafta lesanın ön kuşağını aşan su çubuk aralarından orta kuşağa gelinceye kadar akacaktır — arkası kalkık olacak — Suyun akıntısına uyup gelen balık, su çubuklardan boşanınca torba şeklindeki arka kısımda kalacaktır.

(Devam edecek)

FOLKLOR GEÇİT RESMİ

Mayıs 1952 nin ilk haftasında Milli Fırka Talebe Birliği tarafından büyük bir «Folklor Geçit Reşmi» tertiplenmiştir. Eski Eminönü Halkevinde yapılan bu folklor gösterilerine hemen hemen bütün yurdumuzun milli oyun, kıyafet ve musikisini temsil eden ekip ve heyetler iştirak etmişlerdir.

Gösteriler büyük bir alâka ve coşkunlukla seyredilmiş, saat 20 den 24 e kadar zaman zaman sürekli alkışlarla devam etmiştir.

ÂŞIK VEYSEL JÜBİLESİ

Memleketimizin en çok sevilen sazşairi Âşık Veysel Şatıroğlu jübilesinin ilki 20 Nisan 1952 de Ankarada yapılmıştı. Bu defa yurdumuzun en eski ve faal folklor derneği olan «Türk Halkbilgisi Derneği» ve basın mensupları elele vererek 13 Mayıs 1952 salı günü İstanbulda da bir «Âşık Veysel Jübilesi» yaptılar. Bu jübileye ait geniş bir yazıyı gelecek sayımızda bulacaksınız.

Dergimiz, Âşık Veysele uzun ömür ve başarılar diler.

Kırım Atasözleri

- IV -

Yazan: Mustafa BER

Atım at olası, ben mat oldum.
Atlı çapanda (=koşarsa), itte apar (=se-
ğirtir).

At murattır.
Atın yürükse, bin de çap.
At olur, meydan alır, yiğit olur, şan alır.
Atın ölümü, arabadan olsun.
Atı eşeğin yanına bağlarsan, ya tüyünder
kapar, ya kuyundan.

At tepmesinden ölsem yanmazdım, eşek
tepmesinden öldüğüme yanarım.

At teper, katır teper, arada eşek ezilir.
Atta da var, hamutta da, atta değil, ha-
mutta.

At torba ile bazlaşmaz (=bozlaşmaz)
At tuyağını, tay basar. (11)
At yedi günde, it yedigi günde, sahibini
unutur.

Avcı nice hal bilse, adık (ayı) önce yol
bilir.

Avlagın (=uzaktakinin) atı ozunca (=ile-
ri giderse), komşumun tayı ozsun.

Avı yuvadan çıkarın alır.
Avlaktan (=uzaktan) tavul sesi, hoşça gelir.

Ayaklarını, yorgana göre uzat.
Ayağın altına karbuz kabığı koyarlar.

Ayağın yere dokunmazsa attır, dişin diş
dokunmazsa ettir.

Ayaktaki bit, başa çıktı.
Ayda gelen, çörek yer, günde gelen kötek
yer.

Ayı ahlata koşmayı yırlamaz. (12)
Aygidi (=evvelki) benim, evvelki ba-
yım. (13)

Aynığın (=ayığın) aklındaki, sarhoşun
dilindedir.

Ay ışığında ceviz silkilmez.
Ayın onbeşi karanlıksa, onbeşi yarıktır.
(=aydınlıktır).

Aylançıkta (=uzakta) olsa, yol olsun.
Ay yerini buldu ama oturak ta (=kış)
ezildi.

Ayşe anne eli olsun.
Ayşe, Fatma eli olsun.
Azaçık aşım, kavgasız başım.

Aza — Nereye gidersen demirler de, — çoğu
çıkarmaya, demiş.

Azdan mı bereket? Çoktan mı?
Azı aştı, çoğu işte göreyim.
Az kaldı, küçük dilini yutacaktı.
Azbarımda (=avlumda) balam yok, ka-
ga bağlamaya danam yok.

Aza razı olmyan, ondan da kuru ka-
Azmam - diyeni, sis azdırır, konmam
diyeni karanlık kondurur.
Az veren, candan, çok veren maldan.

- B -

«Baba - Hırsız tuttum» «Getir öğtüm»
Gelmez — «Bırak, gel.» — Bırakmaz. De-
«Babamın öleceğini duysaydım, bir de
ekmeğe satardım.» demiş.

Baban da şaştı, balam.
Babasının erke balası.
Babasını tanımyan evlâd, piçtir.
Bacak kadar boyu var, çeşit türlü huy
Bacak ıslanmayınca, balık tutulmaz.
Bağ babadan, zeytin dededen kalmalı.
Bağca baylık, bir aylık.
Bağı bak, üzüm olsun, üzümü yemeye
zün olsun.

Bakımsız el alır, el almazsa, yel alır.
Baksan bağ olur, bakmazsan dağ.
Baktı (= bahtlı) olan kız doğardı. (14)
Bal, bal demekle, ağız ballanmaz.

Balık baştan sasır (= bozulur, kokar)
Balık suyun derin yerini arar.
Balığın aklı gözündedir.
Bal olan yerde, sinek de olur.

Balık, balık demekle, çolpu (= kep)
alıp, çapmazlar (15).

Baltada da var, sapta da.
Bal satanın, peksimet alanın.

Balta kaldırıldıkça, odun yal (= rahn)
alır. (Devam ede)

(11) (= Baba yerini oğlu tutar).
(12) (= Ayı ahlata hatırlamayınca tı-
söylemez).

(13) (=Ah benim eski efendim).
(14) Kırında kız çocuğu doğanlar bal-
sayılır.

(15) (= Balık çok denince herkes k-
ye sarılıp koşmaz).

Dergimizin Satış Yerleri

Dergimiz, İstanbulda İktal, İrfan, Köprüde Kemal, Beyoğlunda Saray, Beyazıtta Faik Akgün Kitabevleriyle Eminönü Halkevi karşısında Niya-zi, Cağaloğlu fırını yanındaki tütüncü, Ahmet ve Kadri ile Çarşıkapıda Azak sinemasına dönülecek köşede tütüncüde bulunur. Ankarada Berkalp, Ulus meydanında Koç ticarethanesi önünde Yakup ve Sait, İzmirde Tilkilikte Cerrahoğlu, Konyada Yeni, Manisada Cavit ve Gülbahar ve Savaştepe'de Ahmet Soykan'da satılır.

1-24 sayılık, bezle zarif bir şekilde ciltlenen 1 ci cildimiz 750 kuruştur.

KÖY POSTAŞI

Türkiyenin Yegâne Aylık

Köycülük Dergisi

Çıkarın: Kadri Oğuz

Yıllık Abonesi 750 kuruş

Adres: Köypostası Dergisi
Nuruosmaniye - İstanbul

BİLGİ

Türkiye Muallimler Birliğinin neşret-

tiği aylık kültür dergisi

Sayısı 30, yıllık abonesi 360 kuruştur.

Adres: Posta kutusu 790 - İstanbul

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Senelik abonesi 300, altı aylık abonesi 150 kuruştur.
Yurd dışı senelik abone 2 dolardır.Adres değiştirmeler hiçbir şart ve ücrete tâbi değildir.
Basılmayan yazılar talep vukuunda iade edilir.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi sokak, No. 17 - İstanbul

Dizgi ve baskı: M. SİRALAR Matbaası